

เจ้ากรมพระอาดกษณ์ อานประกาศกรมตั้งพระ
ราชดำริห์ ในการที่จะทรงเลื่อนกรม และทรงตั้ง
เจ้าพระยาจวบแล้ว พระสงฆ์ ๓๐ รูป มีพระเจ้าน้อง
ยาเธอ กรมหมื่นนริศรวิบูลย์โรรดี เป็นประธาน
สดุดยนิโค พรหมณเฒ่าตั้งเจ้าพนักงานแก่ง
ไม้บันฑาคารวิ และประโคมดุริยางค์ดนตรี พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จนำพระมหาสังข์
และทรงเจิมพระราชทานพระเจ้าน้องยาเธอ ๑ พระองค์
และพระราชทานพระสุพรรณบัฏ พร้อมด้วย เครื่อง
ยศ

พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรวิบูลย์
วงศ์ เป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรม
มหาดวงนริศรวิบูลย์

- พานหมากด้วยทองคำดงยา ๑
- คนโทพานรองทองคำดงยา ๑ ดำรับ
- กระโถนทองคำดงยา ๑
- พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนริศรวิบูลย์
เป็นกรมขุนนริศรวิบูลย์
- ลาดชา บ้านและจันทองคำ ๑ ดำรับ
- กระบี่นาหาคีรเดี่ยวมักทองคำดำและกาบดง
ยา ๑
- พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนริศรวิบูลย์
เป็นกรมขุนนริศรวิบูลย์
- ลาดชา บ้านและจันทองคำ ๑ ดำรับ
- กระบี่นาหาคีรเดี่ยวมัก ทองคำดำและกาบดง
ยา ๑
- แล้วทรงหลังหน้าตั้งทรงเจิม และพระราชทานสัญญา

บัฏพร้อมด้วยเครื่องยศ มีเจ้าพระยาศรีธรรม
ราชา

หีบหมากไม้แดงหุ้มทองคำดงยา ๑ ดำรับ มาตา
เสวีสืบเทินเกี้ยวทองคำดงยา เพื่อทรงประกาศบัว
ขดิมทอง ๑ ดำรับ กระบี่มีกบและค้ำมทองคำ ๑
แล้วสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ และพระเจ้าน้องยา
เธอ ได้ผู้ดเกล้า ๆ เสด็จคืนไม่ท้องเงินและดอกไม้
รูปเทียนแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และถวาย
ดอกไม้รูปเทียนแก่พระบรมวงษานุวงศ์ ที่ทรงพระ
เจริญโดยชาติโดย ศักดิ์โดยไวยโดยคุณแล้ว ถวาย
สิ่งของเครื่องโต๊ะขรรคมแก่พระสงฆ์ พร้อมด้วย
เจ้าพระยาเสวีสืบ พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา
ถวายอดิเรก ถวายพระพรดา พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นเวลาบ่าย ๓ โมงเศษ เป็น
เสร็จการ

ประกาศเลื่อนกรมและตั้งเจ้าพระยา

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาล เป็นอดีต
ภาคดวงแก้ว ๒๔๘๖ พรรษา บัณฑิตนักตถาคต
คตินิยม สืบสังฆจักระ กตติมาศ สุกรมบัฏ จตุ
ทศิติถิ ศุภกวาร สุวิยคติกาล รัตนโกสินทร

ศก ๑๙๔๘ พฤศจิกายนมาศ ทละมะมาด้าหระคุณพิเศษ
ปรีเดทกาดกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลง
กรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎ บวรยศยรัตนราชว
วณษ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชัตติยราชินิกโรดม จา
ตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อภิไศสุชาติ
สังสุทธเสวระหนึ จักรกรีบรมนารถ มหามัญ
ราชวรานุกร สุจริตมุดสุธาศิต อวรกอกฤษฐไพยนต์
บุรพาตูลย์กฤษฏาภินิหาร สุภาสิการวังสุฤษดิ์
ธัญญลักษณ์วิจิตร โสภากยธรรมพวงค์ มหาสนิท
มางคประนต มาทบงกษยุดต ประสิทธิธรรมพสุภผล
อุดม บรมสุชุมาด ทิพยเทพาวตาร ไพศาลเกียรติ
คุณ อุดยพิเศษ สรรพเทพเศียรานุรักษ์ วิสิฐศักดิ์
สมญาพินิตประชานารถ เปรมกระมลชัตติยราช
ประยูร มุดมุขมาคยาภิรมย์ อุดมเศวตฉิกการ นริ
บุรณคุณดาร์สยามาทินทร วรุตเมกราชติตถ มหา
ปรีวารนายกอนันต มหันตวรฤทธิเดช สรรพวิ
เศษศิรินทร ยเนกชนนิกธมธรรสมมต ประสิทธิ
วรยศมโหดมบรมราชธมบัตติ นพปดเดศวรณัตวิ
ดิฉัตร ศิริรัตนโนปลักษณ์มหา บรมราชฉติเศก
ภิสิต สรรพศกศิกวิจิตรไชย สกตมโหดวิกรมมหา
มินทร์ มหเศศวรมหินทรมหารามาจิราชวโรดม บรม
นารถชาติอาชาวไศรย พุทชาติไตรรัตนธรรณารักษ์
อุดยศักดิ์อรรคนเรศราชิมติ เมตตากรุณารัตตฤ
ไทย อโนปไมยบุญการ สกตไพศาลมหารัชฎาธิ
ดินทร์ ปรมินทรรวมิกมหาราชาราช บรม
นารถบพิตร พระจุตอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริเห็นว่า พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้า
ฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ เจ้าเดิมแต่ได้ประ
ภาศเมื่อครั้งรับพระสุพรรณบัตร เป็นพระองค์เจ้า
ต่างกรมมา ได้ทรงรับราชการในหน้าที่ ราช
การอันสำคัญมาเป็นอันมาก คือเป็นผู้ร่วมพระดำริ
ด้วย สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรม
พระภาณุพันธุวงศ์วรเดช และพระเจ้าพี่นางเธอ
กรมหลวงดำรงราชานุภาพ รวมอวมทหารตั้ง
กรมยุทธนาธิการ ได้ทรงรับราชการในตำแหน่ง
ใหญ่ในกรมนี้ ภายหลังได้รับราชการนอก
ตำแหน่งทหารเพิ่มเติมออกไป จนเป็นตำแหน่ง
อธิบดีกรมโยธา จังครอบรมการทั้งปวงเข้าจน
ภายหลังยกขึ้นเป็นกระทรวงโยธาธิการ ได้ทรง
ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงนั้น เป็นครั้งแรกนับ
ว่าเป็นผู้จัดการก่อสร้างตั้งกระทรวงนั้นขึ้นเป็นปฐม
ภายหลังเมื่อการพระคลังไม่เรียบร้อย จึง
ต้อง ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
ทรง ย้าย ตำแหน่งไป เป็นเสนาบดีกระทรวงพระ คลัง
ภายหลังเมื่อจะจัดราชการ กระทรวงกระธาใหม่
ก็ต้องทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
ทรงย้ายตำแหน่งไป เป็นเสนาบดีกระทรวงกระธาใหม่
ภายหลัง เป็นผู้บัญชาการ กรมยุทธนาธิการด้วย
ครั้นเมื่อ ร.ศ. ๑๑๖ เสด็จพระราชดำเนินประพาศ
ประเทศยุโรป ได้ ทรงรับราชการสองหน้าที่ทั้ง
เป็นผู้แทนเสนาบดีกระทรวงพระคลังด้วยจนเสด็จพระ
ราชดำเนินกลับ

ครั้นรัชชโศกนทร ศก ๑๙๑๖ ได้ ทรงกลับมา

รับตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงการโหม และเป็นผู้รับตำแหน่งที่ผู้บัญชาการทหารเรือจวนรัตน โกสินทร ศก ๑๑๗ จึงได้กลับทรงรับตำแหน่ง เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการตามเดิม ในตำแหน่งที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงวัง

การที่ทรงย้ายรับราชการเป็นหลายกระทรวงนั้น เพราะทรงพระปรีชาสามารถอาจวางเนติแบบอย่างในราชการให้เป็นบรรทัดฐานมั่นคง ดำเนินในสิ่งที่ควรที่ขอได้ มีพระอัชฌาศัยรั้งมั่นคงอาจมิได้หวั่นไหว ดำรงอยู่ในความสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง ยิ่งราชการอื่น ๆ นอกจากตำแหน่งก็ได้ทรงรับผิดชอบพระเดชพระคุณ เพิ่มขึ้นอีก เป็นครั้งป็นคราวเนื่อง ๆ อีกทั้งการช่างอันทรงสอดคล้องด้วยสุจริตปราศ หาหลักฐานเก่าใหม่ในนอกประเทศวางแบบอย่างอันวิจิตรหาผู้เสมอมิได้ ได้ทรงทำการฉลองพระเดชพระคุณ ใน การ ช่างอัน เป็นวิถยาส่วนพระองค์อีกแพนหนึ่งเป็นอันมาก จึงทรงพระราชดำริเห็นว่าควรจะดำรงพระเกียรติยศกรมหลวงได้

อนึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่าแต่เดิมมา มีพระราชอนุชาเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอสองพระองค์ บัดนี้ไม่มีมีบุตรเหมือนแต่ก่อน เป็นที่อาเหวพระราชหฤทัย พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าพระองค์นี้ควรจะดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ ให้เป็นที่เจริญพระราชหฤทัยพระองค์หนึ่งได้

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้สถาปนาเลื่อนพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนวิเศษ

วดีวงศ์ ขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าต่างกรมผู้ใหญ่ มีพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครราชสีมาวดีวงศ์ นาคนาม ทรงศักดินาเพิ่มขึ้นเป็น ๕๐๐๐ เต็มตามพระราชกำหนดอย่างสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าต่างกรม ในพระบรมราชตระกูลชั้นสูงศักดิ์ จึงทรงเจริญพระชนมายุ พรรณศุขพลปฏิภาณคุณดำรงสมบัติ ธรรมพิธีสวัสดิ์พัฒนามงคล วิบุลยศุภผลสดกตเกียรติยศ อิศริยศักดิ์ มหาโพธิ์ทุกประการ

ให้ทรงเลื่อนเจ้ากรม เป็นหลวงนครราชสีมาวดีวงศ์ ถ้อยศักดินา ๘๐๐ ให้ทรงเลื่อนปลัดกรม เป็นขุนจางนวิรัชย์ ถ้อยศักดินา ๖๐๐ สมุห์บัญชีคงเป็นหมื่นพดพรภักบาท ถ้อยศักดินา ๔๐๐

อนึ่งทรงพระดำริเห็นว่า พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศิริรัชสังกาศ ได้ทรงรับราชการฉลองพระเดชพระคุณ มาในทาง คดีความ แต่เริ่มแรกมีตำแหน่งอธิบดีเวรคดีความ ในกรมราชเลขาณูการมาจนบัดนี้ถึง ๒๕ ปีแล้ว ได้ทรงรับตำแหน่งใหญ่ขึ้น ๆ คือเป็นอธิบดีผู้พิพากษาคำอรรถฎีกา และเป็นอธิบดีผู้พิพากษา คำฎีกาอันเป็นศาลสูงสุดและเป็นกรรมการชำระความพิเศษเนื่อง ๆ เป็นผู้จัดการมฎีกาและเปรียบเทียบความพิเศษต่าง ๆ ทรงพระปรีชาชำนาญในพระราชกำหนด กฎหมายและพระราชบัญญัติเก่าใหม่ เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย ทรงพระอุสาหราชการในหน้าที่ซึ่งยืนมั่นคง ควรเป็นแบบอย่างของพระบรมวงษานุวงศ์และข้าราชการ อันรับ

ราชการในหน้าที่ ซึ่ง เบนการ ประจำอัน ต้องทำเป็น
เนื่องนิตย์ ส่วนราชการอื่นๆ และการ โยธาที่ ได้ทรง
รับมาเป็นครั้งเป็นคราว โดยความตั้งพระหฤทัย
อันดี สัมควรที่จะได้รับพระเกียรติยศพระองค์เจ้า
ต่างกรมผู้ ใหญ่ รัฐบาลราชการต่างพระเนตรพระ
กรรณพระองค์หนึ่งได้

จึงมีพระบรมราชโองการ ดำรัสสั่งให้
สถาปนาเลื่อน พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศิริ
วิชัยดิศักดิ์ อันเป็นพระองค์เจ้าต่างกรมผู้ใหญ่ มี
พระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระเจ้า
น้องยาเธอ กรมขุนศิริวิชัยดิศักดิ์ อภินาม ทรง
ศักดินา ๑๕๐๐๐ ตามพระราชกำหนดอย่างพระองค์เจ้า
ต่างกรมในพระบรมมหาราชวัง จงทรงเจริญ
พระชนมายุ พรรณ สุขพล ปฏิภาณ คุณดำรงสมบัติ
สรรพศิริสวัสดิ์ พิพัฒนามงคล วิบุลยศุภผลสดก
เกียรติยศมโหฬารทุกประการ

ให้ทรงเลื่อนเจ้ากรม เป็นขุนศิริวิชัยดิศักดิ์
ถือศักดินา ๖๐๐ ปลัดกรมคง เป็นหมื่นวรบาท
บริบาลถือศักดินา ๔๐๐

สมุห้บาญชิ่งเป็นหมื่นวิจารณ์นิกรถือศักดินา ๓๐๐
อนึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่า พระเจ้าน้องยา
เธอ กรมหมื่นสรรพศาสตรศุภกิจ ได้ทรงเป็นอธิ
บดีกรมช่าง ในกระทรวงวังได้ทรงเป็นแม่กองและ
นายด้านทำการโยชนน้อยใหญ่เป็นอันมากมีการสวน
ดุสิตเป็นต้น ได้ทรงรับราชการส่วนในพระองค์โดย
มากทั่วไปให้เป็นที่สำเร็จตั้งพระราชประสงค์ ปลด
เปลื้องพระราชกัณฑ์ให้ ได้ทรงราชการแผ่นดิน

โดยสดวก เมื่อเสด็จพระราชดำเนินที่ใด ๆ ใน
กรุงและหัวเมืองตลอดถึงประเทศยุโรป ก็ได้ตาม
เสด็จพระราชดำเนินเป็นนิตยมิได้ขาด เมื่อจะกล่าว
โดยย่อ ก็เป็นอันเคยปรึกามาชย ซึ่งได้รับราชการ
ภายในอันสนิท โดยความจงรักภักดีที่ได้มาตลอดของ
ซุติพระบาท ประกอบด้วยพระอุสาหมิได้ย่อหย่อน
สมควรที่จะทรงพระกรุณายกย่องไว้ ในที่พระ
องค์เจ้าต่างกรมผู้ ใหญ่พระองค์หนึ่งได้

จึงมีพระบรมราชโองการ ดำรัสสั่งสถาปนา
เลื่อนพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพศาสตรศุภ
กิจอันเป็นพระองค์เจ้าต่างกรมผู้ใหญ่ มีพระนาม
ตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระเจ้าน้องยา
เธอกรมขุนสรรพศาสตรศุภกิจ อภินาม ทรง
ศักดินา ๑๕๐๐๐ ตามพระราชกำหนดอย่างพระองค์เจ้า
ต่างกรมใน พระบรมมหาราชวัง จงทรงเจริญพระชน
มายุ พรรณ สุขพล ปฏิภาณคุณดำรงสมบัติ สรรพ
ศิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคล วิบุลยศุภผลสดกเกียรติยศ
มโหฬารทุกประการ

ให้ทรงเลื่อนเจ้ากรม เป็นขุนสรรพศาสตรศุภกิจ
ถือศักดินา ๖๐๐
ปลัดกรมคง เป็นหมื่นวินิจฉัยตรศุภวิจารณ์

ถือศักดินา ๔๐๐
สมุห้บาญชิ่ง เป็นหมื่นบริหารนิกร ถือ
ศักดินา ๓๐๐

ให้ผู้ ซึ่ง ได้เลื่อนตำแหน่งและคงตำแหน่งยศทั้ง ๘
นี้ทำราชการ ในหลวงและในกรมตามอย่างตามธรรมเนียม
เนียม เจ้ากรมปลัดกรม สมุห้บาญชี่ ในสมเด็จพระ

เจ้าพนักงานเรือ เจ้าฟ้าและพระองค์เจ้าต่างกรม ทั้งปวง
สืบไป ขอให้ มี ศุขสวัสดิ์ เจริญ เทอญ

อนึ่ง ทรงพระราชดำริเห็นว่า พระยาศรีธรรมมาธิ
ราชและพระกฤษณะราชการเก่า อันเป็นที่สนิทได้วาง
พระราชหฤทัยสืบมาแต่พระบรมราชบรรพบุรุษ จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ได้คำ
รับบรรดาศักดิ์ใหญ่สืบมาทุกชั่วชั้น ส่วนพระยาศรี
ธรรมมาธิราชนี้ก็ได้ รับราชการของพระเดชพระคุณ
มาช้านาน ได้เป็นแม่ทัพไปในราชการสงครามของ
มีพระสติปัญญาเฉลียวฉลาดมีพระทัยเที่ยงตรง
จงรักภักดีต่อพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในคัมภีร์พระบรมราชวงศ์
ทรงยกย่องไว้ ให้ ยืนยาวสืบไป และจะเชิดชูความ
ชอบพระยาศรีธรรมมาธิราชไว้ ให้ปรากฏ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่ง ให้เลื่อนพระ
ยาศรีธรรมมาธิราชขึ้นเป็นเจ้าพระยา มีอิศริยยศ
อย่างสูง รับราชทินนามตามตำแหน่งว่า เจ้าพระ
ยาศรีธรรมมาธิราช อันเคยเรียกมาดัยมหานิกาย
นุรักษ์ ภูธรมัจฉกคิพิตม ศรีสัตยชาติอาภิวชิรย
บรรดกรมพาดำรงศักดิ์นา ๑๐๐๐๐ จงเจริญศุขสวัสดิ์
พิพัฒนามงคลทุกประการเทอญ

การพระราชกฤษฎีกาตั้งกรมกษัตริย์

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน วันโกสินทรศก ๑๑๕ นี้
เป็นกำหนดการบำเพ็ญพระราชกุศล สดับปกรณ์
กษัตริย์กษัตริย์แต่ปางก่อนวันพระราชพิธีฉัตรมงคล จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ เลื่อนมาวันที่ ๑๓
พฤศจิกายน เวลาบ่ายเจ้าพนักงานได้ เชิญพระบรม

อัฐิ พระอัฐิ ออกประดิษฐาน ณ พระแท่นเสด็จสวรรคต
ส่วนหนึ่ง ที่พระแท่นน้อยอีกส่วนหนึ่ง ในพระที่นั่ง
อมรินทรวินิจฉัย แล้วพระสงฆ์อนุโตตามส่วนพระ
บรมอัฐิและพระอัฐิที่ประดิษฐาน ณ พระแท่น เสด็จ
สวรรคต ๒๐ รูป ที่พระแท่นน้อย ๑๔ รูป รวม ๓๔ รูป
ด้วยกันสดับปกรณ์ มีพระสงฆ์สวดสังฆปริณายก
แล้วมีสดับปกรณ์รายร้อยอีก ๕๐๐ รูป เสร็จแล้ว
เชิญพระบรมอัฐิ พระอัฐิ กอด้วย ประดิษฐาน ณ ที่เดิม
และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ มีสดับปกรณ์
กษัตริย์กษัตริย์ที่พระราชวังบวร ๕ รูป รายร้อยอีก
๓๐๐ รูป ที่หอพระนาควัดพระศรีรัตนศาสดาราม
รายร้อยอีก ๓๐๐ รูป

การตั้งตำแหน่งสมณะศักดิ์

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน วันโกสินทรศก ๑๑๕
เป็นวันกำหนดที่จะพระราชทาน สดับปกรณ์ตั้ง
ตำแหน่งสมณะศักดิ์พระราชาคณะพระครู เวลาค่ำ
พระสงฆ์ ดำรงสมณะศักดิ์ ๓๐ รูป ที่จะนำตั้งมีสมเด็จพระ
พุทธมาจารย์เป็นประธาน ส่วนพระสงฆ์ที่จะได้
รับตำแหน่งสมณะศักดิ์ได้มานั่งที่อยู ในพระที่นั่งอม
รินทรวินิจฉัยพร้อมแล้ว

เวลาทุ่มเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินกลับจากประพาศ มาประทับ
ณพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงษานุวงศ์
ข้าราชการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพร้อมกัน พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรด
พระราชทานสัญญาบัตรพร้อม ด้วยไตรและพัดยศแก่
พระสงฆ์ ที่จะรับตำแหน่งพระราชาคณะพระครู ใน
เวลานี้พระสงฆ์ ที่นำตั้ง ๓๐ รูปสวดคณินโต พระสงฆ์